

KÖZÖSSÉGEK, TÁRSADALMI TŐKE ÉS CSALÁDTÖRTÉNET-KUTATÁS

COMMUNITIES, SOCIAL CAPITAL AND FAMILY HISTORY RESEARCH

Fülöp Tamás^{1*}

¹ Pedagógusképző Kar, Neumann János Egyetem, Magyarország

Kulcsszavak:

közösségek, társadalmi tőke, közösségszervezés, közművelődés, családtörténet kutatás, művelődés

Keywords:

communities, social capital, community organization, public education, family history research, culture

Cikktörténet:

Beérkezett 2018. október 18.

Átdolgozva 2019. február 21.

Elfogadva 2019. március 6.

Összefoglalás

A családtörténet kutatás egyre nagyobb népszerűségnek örvend az idősebb és a fiatalabb generációk körében egyaránt. Ez a komoly szellemi kihívásokat támasztó szabadidős tevékenység a művelődés és közösségteremtés fontos eszköze is lehet. A személyes múlt forrásainak feltárásával, illetve a kutatómódszertani eszközök és a digitális világ megismerésével kapcsolatos kihívások a művelődés és kultúrákövetítés szempontjából teremtenek lehetőséget az aktív és hasznos időtöltésre. A család történetének kutatásával kapcsolatos eredmények, valamint azok megosztása pedig a közösségteremtés és közösségszervezés számára nyújtanak lehetőséget, mind a civil társadalom, mind a közművelődési és közgyűjteményi intézményhálózat tevékenységét inspirálva. A tapasztalatok azt igazolják, hogy a családtörténetkutatás és az általa formálódó közösségek egyúttal a lokális identitás megőrzésének, a helyi értékek gondozásának is fontos eszközei, illetve egyben a társadalmi tőke megerősítői is lehetnek.

Abstract

Family history research is gaining popularity among older and younger generations alike. This recreational activity that poses a serious intellectual challenge can be an important tool for the development of community culture and community. By exploring the resources of the personal past, and the challenges of research methodological tools and the knowledge of the digital world, they provide opportunities for active and useful spending in terms of education and cultural mediation. At the same time, the results of family history research and the sharing of these results provide opportunities for community creation and community organization, inspiring the activities of both civil society, public education and public institutions (museum, archives, libraries). Experience has shown that family history research and the communities that form it are also important tools for preserving local identity, caring for local values, and also for strengthening social capital.

* Fülöp Tamás Tel.: +36 30 519 23 10;
E-mail cím: fulop.tamas@pk.uni-neumann.hu

1. Községek, identitás és családtörténet-kutatás időben változó kapcsolat-rendszere

A magyar társadalmat a 20. század során ért politikai, ideológiai és gazdasági megpróbáltatások kedvezőtlen befolyást gyakoroltak a társadalmi értékrendre, az emberi kapcsolatokra és a helyi közösségekre egyaránt. A század nagy történelmi traumái, családok millióit érintő nemzeti sorstragédiái, a világháborús veszteségek, kitelepítések és kivándorlások, a politikai kurzusok változásával együtt járó elitcserék, ideológia- és tulajdonváltások nemzedékek számára lehetetlenítették el a közösségi értékrend átörökítését, a családi életstratégiák továbbadását, és idézték elő a stabilitás, a kontinuitás hiányának, a bizonytalanságnak az érzését. Az 1940-es évek végén létrejött totalitárius rendszer – generációk életfeltételeit meghatározó módon – erőszakos eszközökkel kényszerítette rá a marxizmus és kommunizmus ideológiáját a magyar társadalomra, és az erőltetett modernizáció jegyében fogott hozzá a társadalom gyökeres átalakításához. Mindez a hagyományos közösségek, a civil társadalom felbomlását, illetve az individualizáció, a szekularizáció és az atomizáció felgyorsulását eredményezte. [1] A korábbi társadalmi értékek, kulturális és ideológiai fundamentumok felszámolása az egyéni és közösségi kapcsolatok válságát, a személyes és közösségi múlt kényszerű átértelmezését idézte elő.

A 20. század 70-es, 80-as éveire – jóllehet a hatalmi struktúra a rendszerváltozásig alapvetően nem változott – egy olyan látszólag depolitizált társadalmi környezet alakult ki, amely kedvezett ugyan az individuális értékrend megerősödésének, ám a társadalom széles rétegeinek politikai- és társadalomszervezési eszközökkel történő közömbösítése, ideológiai és világnézeti semlegesítése a közösségképződés számos tudati, értékrendbeli akadályát hívta életre. Ennek egyik oka, hogy a szocializmus társadalompolitikája az egyén viselkedését elsősorban fegyelmi, büntetőjogi adminisztratív eszközökkel próbálta meg szabályozni, míg ezzel párhuzamosan igyekezett megnehezíteni a hatalom által ellenőrizhetetlen és kevésbé befolyásolható, közösségi, helyi kezdeményezésre létrejövő közösségi önszerveződéseket. Így a Kádár-rendszer végére az emberi kapcsolatok látszólag felértékelődtek, a családi, rokoni szálak, valamint az érvényesülést, a karriert és az anyagi előnyök megszerzését segítő kapcsolati hálókat működőképesek maradtak, de a társadalmi szolidaritás, a közösségi felelősségérzet hiánya, a morális eligazodást biztosító értékrend deficitje, a társadalmi értéktudat torzulása a közösségek hiányára, illetve mély válságára utalt. A szocializmus kori társadalom fejlődését, demokratizálódását, civilizálódását a közösségképződés adminisztratív, strukturális és társadalomtudati akadályai is nehezítették. [2] A szocialista, majd a poszt-szocialista Magyarországon a társadalom megfelelő működése, az egyéni autonómia megnyilvánulása, a civil társadalom önszerveződő képessége, az emberi kapcsolatok ápolása, valamint – az egyének anyagi jólétén, személyes karrierjén túlmutató – megelégedettsége, boldogságérzete szempontjából oly fontos közösségek alapvető hiányává váltak.

A helyhez (születési- és/vagy lakóhelyhez), illetve a lokális, etnikai közösségekhez, családi, rokoni, baráti kapcsolatokhoz való kötődés gyökereit tömegesen és visszafordíthatatlanul vágta el a szocializmus évtizedeiben felgyorsuló urbanizáció és belső migráció, az erőltetett iparosítással összefüggésben bekövetkezett nagyarányú lakóhely- és életmódváltás, a magántulajdon felszámolásából eredő egzisztenciális válság, illetve a paraszti társadalom és az általa képviselt értékrend gyorsuló felbomlása. Nem segítette a helyi, nemzeti, nemzetiségi összetartozás- és önazonosság-tudat megőrzését az egyházellenes társadalompolitika eredményeként fokozódó szekularizáció, és a nemzettudatot bűnös nacionalizmusnak minősítő, azt felszámolni igyekvő szocialista internacionalizmus eszméjének kötelezővé tétele sem. Az ideológiai meghatározottságú elitcsere és a kötött pályás, nem feltétlenül értékalapú társadalmi mobilitás új életstratégiák, viselkedésminták kialakulását eredményezték. És bár az 1970-es évekre az egyéni boldogulás számára a második gazdaság kialakulásával új lehetőségek adódtak, a magyar társadalomban – a rendszer jellegéből adódóan, amit a pártállam által működtetett besúgóhálózat is felerősített – az általános bizalmatlanság, az őszintétlenség, az elidegenedés, valamint az emberi kapcsolatok erodálódása vált megfigyelhetővé. A személyes múltjától és helyi kötődéseitől megfosztott társadalom számára az 1960-as 1970-es években pártirányítás mellett kiépülő vidéki kulturális intézményrendszer, és a kultúrházak, művelődési otthonok által kínált, a kultúrpropaganda céljait szolgáló, a hatalom által megfigyelt és átideologizált szabadidős, művelődési, művészeti lehetőségek nem segítették a lokális identitás megőrzésére alapozott életképes közösségek létrejöttét, önszerveződését. [3] Az 1970-es évek végétől a

helyi értékek gyűjtése, a hagyományok ápolása, a lokális közösségek, társadalmi, etnikai (pl. határon túli magyarság) kulturális sajátosságainak feltárása, a paraszti kultúra újbóli felfedezése éppen a hivatalos és ideológiailag meghatározott művelődés- és kultúrpolitikával történő szembefordulás jegyében kezdődött meg.

A szocialista rendszer bukásáig a személyes és közösségi múlt megismerésére is kizárólag ideológiailag irányított formában, a rendszer által meghatározott keretek között kerülhetett sor. Az államosításokat követően az 1950-es 1960-as években a helyi értékek megőrzését, ápolását hivatott múzeumi, közművelődési, könyvtári intézményrendszer jelentős mértékű bővítése következett be, de a kultúra és művészet központi érték meghatározása a korszak folyamán mindvégig a szocialista világnézet és műveltségelmélet alapján történt. A családtörténeti, a helytörténeti diszciplínák művelésének egyébként sem kedvezett az uralkodó és kizárólagosságra törekvő marxista történet-szemlélet, a munkásmozgalom és a proletárdiktatúra múltjának prioritását hangsúlyozó gondolkodásmód pedig akadályozta a modern kutatási irányzatok, módszertani megközelítések térhódítását. Az amatőr család- és helytörténeti kutatások megkezdését nagymértékben megnehezítette, hogy a levéltárak iratanyaga sokáig nem volt általánosan hozzáférhető az érdeklődők számára, a levéltárak által őrzött iratanyag széleskörű kutathatóságát – a tudományos kutatás szabadságát garantáló alkotmányos alapjogok érvényesítésével, illetve a személyiséghez és a személyes adatokhoz fűződő alkotmányos alapjogok védelmével együtt – az 1995-ben napvilágot látott levéltári törvény biztosította. [4] Azzal, hogy a Kádár-rendszer hivatalos oktatás- és kultúrpolitikája a magyar történelem 20. századi nemzeti sorstragédiáit, családok százezreit érintő traumáit, a nemzeti identitás alapkérdéseit nemcsak feldolgozhatatlan, megvitathatatlan tabuvá tette, hanem tudatosan átideologizált kontextusba helyezte, a családi múlt forrásai, a személyes identitás alapjai generációk számára értéküket veszítették és reménytelenül megközelíthetetlené váltak. E nemzeti sorsfordító pillanatok és traumák között egyaránt megtalálhatjuk a világháborúk, a trianoni békediktátum következményeit, a határon túl élő magyarság, a „malenkij robot”, a kitelepítések, a kuláküldözések áldozatainak sorsstragédiáját, a magántulajdon felszámolásában, valamint az 1956-os forradalom és szabadságharcban, illetve az azt követő megtorlásban közvetlenül és közvetve érintett társadalmi rétegek sorsát. A történelmi események hivatalos, ideológiailag irányított, oktatási rendszer által közvetített magyarázata nagyon gyakran idézett elő ellentmondásokat, értelmezési paradoxonokat a családi emlékezetben, s okozott akár ellentéteket is a generációk között. Ilyen szellemi feltételek mellett pedig a családtörténet kutatása, a családi múlt emlékeinek gyűjtése, feltárása, archiválása nemcsak értelmetlenné, de a bizalmatlanság légkörében akár még családon belüli konfliktusok forrásává, a hivatalos értékrend szerint „rendszeridegenné”, veszélyessé is válhatott.

A kommunizmus bukását követően a gazdasági és politikai átalakulás új szemléletmódot és új értékrendet teremtett, de az előző évtizedek közösségi, szociális és kulturális öröksége mély nyomot hagyott a magyar társadalom valamennyi szegmensében. A Kádár-rendszer által előidézett és felszínre került problémák a rendszerváltozást követően kiegészültek a fogyasztói kultúra, a jövedelem- és életkörülmény-különbségek, valamint a demográfiai és családszociológiai változások révén felmerülő nehézségekkel. A család társadalmi szerepének, a nemek és generációk közötti viszonyoknak a változása, a családon belüli funkcióknak, illetve a családra vonatkozó normáknak az átalakulása az értékek átrendeződésére utalt. [5] A kommunizmus elpusztította a hagyományos helyi közösségeket és kiüresedett individualizmusra ítélte a társadalom tagjait, az egyén pedig képtelenné vált arra, hogy megbirkózzon a hirtelen érkezett demokráciával, piacgazdasággal, szabaddá vált nyilvánossággal és tömegkommunikációval együtt járó kihívásokkal. A nyilvánosság ugyan felszínre hozta a múlt sérelmeit, de az egyéni és közösségi traumák kibeszélése, a bűnökkel való szembenézés, a kollektív feldolgozás, és a méltó megemlékezés elmaradt. [6] Mindez rajta hagyta lenyomatát a családi narratívák, a helyi közösségek műltszemléletén és „történetértelmezésén” is.

A 20. század végén, illetve a 21. század első évtizedében a globalizáció felerősödése, a tömegkommunikációs eszközök elterjedésével feltartóztathatatlanul teret nyerő multikulturális környezet, majd az internetalapú közösségi média általános megjelenése a nemzeti és lokális önazonosságtudat, a helyi közösségek, valamint az interperszonális és családi kapcsolatok számára is új kihívásokat eredményezett. Elvitathatatlan, hogy ez az új típusú infokommunikációs és digitális tér az utóbbi évtizedekben lehetővé tette a tudásközvetítés, a tapasztalatcsere, az ismeretmegosztás, valamint a vita és az önkifejezési lehetőségek exponenciális növekedését, a világháló és a közösségi média pedig korábban nem tapasztalt fórumot és nyilvánosságot biztosít az információszerzés

és a személyes kapcsolatok kialakítása, ápolása számára. Csakhogy az infokommunikációs eszközök és technológiák forradalma nemcsak digitális szakadékot nyitott az egyes generációk között, hanem ez az új típusú, élményszerű szocializációs és kommunikációs tér – virtuális jellege miatt – a valódi közösségi és interperszonális kapcsolatok, a közösséghez tartozás cselekvőképes és felelősségtudattal rendelkező élménye, valamint a hiteles és értékalapú önazonosságtudat szempontjából is számos, ma még megválaszolatlan kérdést vetett fel. Csepeli György szerint a világ minden pontját elérő és behálózó elektronikus kommunikáció lehetővé teszi, hogy az egyének bármiről, bárkivel, bármikor kapcsolatba léphessenek, de ebben a kitágult, következmények nélküli, fizikai valóságot nélkülöző, virtuális kapcsolati hálóban az egyén döntéseivel, egzisztenciális problémáival magára marad, és elveszti az igazzal-hamissal, jóval-rosszal kapcsolatos kontrollját. [6] Az új kommunikációs technológiák tovább fokozzák és globalizálják a tömegtársadalmakra jellemző elszemélytelenedést, és az individuumot háttérbe szorító, kollektivizáló akaratkáldozatává tehetik az egyént. A társadalmi médiában az ismertségért és hírnévért küzdő egyén a saját énjé által teremtett szűk körben rekedhet, a nyilvánosság széttöredezik, a valódi közösség által meghatározott határpontok elvesznek. A társadalomkutatók és kommunikációelméleti szakemberek egybehangzó véleménye szerint a tömegkommunikáció és az internetalapú közösségi média világában az egyén növekvő kiszolgáltatottságának, önelvesztésének egyedül a valós közösségi élet vethet gátat. Az internet, a közösségi háló természetesen kiváló lehetőséget teremthet a közösségi cselekvés, a segítségnyújtás, a társadalmi traumák feldolgozása, a társas tanulási, ismeretszerzési formák, a társulás és szövetkezés számára, amennyiben átgondolt, felelős cselekvésre, aktív és valós részvételre is képes sarkallni az egyéneket. Miként a virtuális térben bővülő társadalmi média is segítheti a közösségek létrejöttét, a családi kapcsolatok, a lokális identitás megerősítését, tudatosítását. Az életképes közösségek azonban csak akkor tölthetik be hivatásukat, ha egyszerre képesek jelen lenni a virtuális térben és a fizikai valóságban, ahol minden tettünknek, minden segítségnyújtásnak, áldozathozatalnak, „hősiességnek” jelentősége van. A közösségi média társadalmi kapcsolatokra, közösségekre és identitásra gyakorolt hatásai ma is a társadalomkutatói vizsgálatok középpontjában állnak. [7] Ezek a változások a kultúraközvetítés és az identitásátadás eszközeit, módszereit és formáit illetően is kihívások elé állítják az önszerveződő közösségeket és a közösségszervező szakembereket egyaránt. Ma már számos jó példa is van arra, hogy az internetet és a közösségi médiát milyen módon használhatjuk fel a közösségek szervezése, a hagyományok ápolása, a helyi összetartozástudat erősítése, vagy éppen a családtörténeti kutatások és eredmények publikálása érdekében. [8]

2. Családtörténet-kutatás, közösségteremtés, társadalmi tőke

Napjainkban a családtörténet-kutatás korábban nem tapasztalható népszerűségnek örvend. Idősebb és fiatalabb generációk számára vált fontossá a személyes és családi múlt megismerése, a helyi identitás feltárása, megőrzése. Mindez új közösségek létrehozásának, a közösségszervezés új módszereinek és formáinak lehetőségét is magában hordozza. A társadalom alapvetően demokratikus berendezkedése, az európai értékek stabilitása, a családok társadalmi és gazdasági szerepének, eszmei és erkölcsi értékének újbóli felfedezése – a globalizációs hatások ellenére is – kedvező eszmei-ideológiai környezetet teremt a családtörténeti kutatások számára. A világhálón elérhető digitális tartalmak, családtörténeti források, kulturális értékek exponenciális bővülése, az internet és a közösségi média által biztosított kapcsolatteremtés lehetősége, a helyhez és időhöz nem kötött kommunikációs formák és kutatómódszertani lehetőségek terjedése – a nem kívánatos mellékhatások ellenére is – alapvetően kedvező környezetet biztosítanak az amatőr családtörténeti kutatások számára. A szabadidős célú családtörténet-kutatás nagyszerű lehetőség az azonos érdeklődési körrel, azonos célokkal, azonos értékrenddel és a családtörténeti forrásokhoz való hozzáférés bővítése terén azonos érdekekkel rendelkező társadalmi csoportok számára, hogy felismerve összetartozástudatukat, valódi, cselekvő és egymást segítő tagokból álló közösséggé formálódjon. E tevékenységet pedig a közgyűjtemények és a közművelődési intézmények – mint a kultúra és a műveltség közvetítésének, a lokális identitás fenntartásának, a helytörténeti ismeretek bővítésének, a helyi értékek megőrzésének és a közösségek önszerveződésének fontos eszközei – ma már számos formában tudják támogatni. [9] A jogszabályváltozásoknak köszönhetően a közgyűjtemények

és a közművelődési intézmények ma már alapfeladatuknak tekintik, hogy a központi költségvetési források felhasználásával az érintett célcsoportok számára biztosítsák a tárgyi és szellemi kulturális örökség hozzáférhetővé tételét, valamint olyan közszolgáltatásokat nyújtsanak, amelyek hozzájárulnak a személyiség fejlődéséhez és kiteljesedéséhez, az aktív polgársághoz, a társadalmi beilleszkedéshez és a közösségfejlesztéshez, továbbá a foglalkoztatáshoz szükséges egyéni kulcskompetenciák kialakításához, fejlesztéséhez. [10]

A közösségekhez tartozás igénye alapvető emberi kíváncsóság, a valahová tartozás, a valakikhez kötődés élménye az egyén önmeghatározása, önazonosságtudata szempontjából is elengedhetetlen szándék. Mivel az emberi gondolkodás alapvetően történetorientált, a történetekben való gondolkodás nemcsak alapvető emberi képességünk, de az önmagunkról és a világról szerzett információk feldolgozásának és továbbadásának is eszköze. [11] Múltunkat és jelenünket történetek alapján strukturáljuk, és narratíváink segítségével foglaljuk keretbe a múlt eseményeiről, a jövő terveiről kialakított álláspontunkat, és e történeteken keresztül viszonyulunk másokhoz, illetve válunk mi magunk is mások által értelmezhetővé. Történetekben meséljük el a velünk történt dolgokat, ezek alapján fogalmazzuk meg elvárásainkat, ezek segítségével fejezzük ki egzisztenciális céljainkat és szellemi értékrendünket. Az, hogy mit és milyen formában közvetítünk önmagunkról, alapvetően meghatározza identitásunkat, a történetekbe foglalt személyes múlt pedig segít a velünk történt és éppen velünk történő események értelmezésében, feldolgozásában. A családi, közösségi narratívák nemcsak életvezetési, erkölcsi útmutatókat, támpontokat adhatnak, de az események morális alapú interpretációjához, a traumák feldolgozásához is támogatást nyújtanak. A közösségi, családi identitás nemcsak az egyén énképét képes pozitív módon formálni, de az általa közvetített értékrendek, felfogások, normák révén segíti az egyént egzisztenciális döntéseinek meghozatalában, a gyorsuló világban való eligazodásában, értékalapú és tartalmas önmegvalósításában. A családtörténet ilyen aspektusból szintén egy speciális narratíva, a „megtörtént dolgok” sajátos interpretációja, amelyben a vérségi kötelékek által egybefűzött közösségek generációkon keresztül átívelő összetartozástudata, egymás iránti elkötelezettsége manifesztálódik. Elvitathatatlan, hogy az amatőr családtörténet-kutatás szempontjából alapvető – elsősorban motivációs – jelentősége van a családi kötelékek, a családon belüli kapcsolatok minőségének, a generációk közötti kommunikáció színvonalának. A felmérések alapján a családtörténet kutatása elsősorban időskori szabadidős tevékenységnek számít, de a család történetével való foglalkozás elengedhetetlenné teszi az idősebb és fiatalabb nemzedékek közötti együttműködést, a generációk közötti kapcsolatfelvételt. [12] A családtörténet-kutatás népszerűsége mögött pedig egyaránt megtalálhatjuk a családok önazonosságtudata, a családi kapcsolatok és a lokális kötődések feltárása iránti érdeklődés egyre határozottabb megjelenését is.

A valódi közösségek már önmagukban is összetett értékeket hordoznak a társadalom egésze számára, hiszen a közös érdekekkel, közös célokkal, értékrenddel és összetartozástudattal rendelkező csoportosulások nemcsak az értékek, normák közvetítésében, hanem az egyén morális alapokra épülő önmegvalósításában, a társadalmi jólét és boldogság kiterjesztésében, a szellemi, lelki és fizikai egészség megőrzésében is meghatározó szerephez jutnak. A közösségi cselekvés a maga sajátos normarendszerével a közjó előmozdítását, a társadalmi tőke bővülését, a kölcsönösségre épülő segítségnyújtást, a problémák helyben történő megoldását, az egyéni és közösségi traumák feldolgozását egyaránt szolgálja. A társadalmi tőke olyan erőforrás, amely a közösségekhez kapcsolódik, a közösségek összetartozástudatából nyeri alapját. Az értékalapú és kultúraközpontú gazdaságfejlesztés aspektusából immár felértékelődni látszik a helyi közösségek, a lokális értékek jelentősége, a személyes kapcsolatok és társadalmi önszerveződések szerepe is. [13] A gazdaságtudományok új szempontú megközelítése szerint a gazdasági versenyképesség növelésében meghatározó szerepe van a közösségi, kulturális és területi alapú tőkének is, vagyis az egyén és a közösség kapcsolatrendszerének, a kulturális értékeknek, a helyi identitásnak. Az amatőr családtörténeti kutatások a múlt emlékeinek megőrzésével, a lokális és családi összetartozástudat gondozásával, a hagyományok tisztelésével, aktív időtöltésre ösztönző közösségteremtő hatásukkal nemcsak egyéni társadalmi, kulturális értéket teremtenek, de az azonos célokkal, értékrenddel és közösségtudattal rendelkező klubok, csoportok létrejötte révén a társadalom önszerveződése, az aktív és értékközpontú közösségi cselekvés szempontjából is nagy jelentőséggel bírnak.

A társadalmi és kulturális tőke aspektusából vizsgálva is rendkívül összetett hatásokkal rendelkezik a családi múlt feltárására irányuló tevékenység. A családtörténet kutatása, a közösségi múlt

feltárása közvetlenül is hat a társadalom legfontosabb szervezeti egységére, hiszen nemcsak erősíti a család intézménye iránti elkötelezettséget, de növeli a családi összetartozás érzését, hozzájárulhat a szétszóródott családtagok felkutatásához, a családok újbóli egyesítéséhez, narratív jellegénél fogva segíti a családtagok által átélt traumák feldolgozását, kibeszélését. Az egyén, a családkutató szempontjából a család múltjának, a családtagok életútjának feltárása, értelmezése – mindemellett, hogy megértésre, toleranciára is ösztönöz – hozzájárul a megfelelő önismeret, a helyes ön-kép kialakulásához. A családi közösséghez tartozás élményének az identitás megerősítésében, a társadalmi normák és szerepek továbbörökítésében, a szocializációs és társadalmi beilleszkedési folyamatban is meghatározó szerepe van. Maga a családtörténet-kutatás pedig – mint szellemi, kulturális kihívás – nemcsak történelmi, helytörténeti, néprajzi ismereteinket bővíti, de mint szellemi és fizikai aktivitásra ösztönző tevékenység, hozzájárulhat a mentális, lelki és testi egészség megőrzéséhez. A család múltjának kutatása és az általa feltárolt helyi, illetve nemzeti múlt erősíti az egyén származástudatát, az együvé tartozás, a szülőföldhöz, illetve az ősök szülőföldjéhez és a nemzethez való kötődés érzését. A családtörténet-kutatók feltároló- és gyűjtőmunkájukkal – megfelelő szakmai segítség mellett – hozzájárulhatnak a közös nemzeti kulturális kincs megőrzéséhez, a szellemi és tárgyi kulturális örökség gondozásához. Mindemellett a családtörténet-kutatók – az általuk feltárt, olykor nehezen hozzáférhető források, tárgyi emlékek összegyűjtésével, megosztásával, az általuk szervezett rendezvényekkel, programokkal, kiállításokkal, és közösségi információs, kultúraközvetítő hálózatokkal – a hivatásos történetírók, a közművelődési intézmények és közgyűjtemények munkáját is segíthetik, és hozzájárulhatnak az objektív és hiteles történettudományi, társadalmi, kulturális ismeretek széleskörű terjesztéséhez. A családtörténet-kutatás – a közösséghez tartozás élményén túl – maga is közösségteremtő és kultúraközvetítő erővel bír, s ha ezt a tudományos, oktatási, kulturális és közművelődési intézmények, közgyűjtemények is felismerik, illetve támogatják, akkor jelentős eredmények születhetnek nemcsak a közösségi élet, a különböző generációk és társadalmi rétegek együttműködése, hanem a kultúraközvetítés, az ismeretterjesztés és a művelődés terén is, hozzájárulva a társadalmi tőke megerősödéséhez, amelyre társadalmi-, gazdasági-, fenntarthatósági kihívásokkal küzdő, értékvesztett, globalizálódó világunkban oly nagy szükség van.

Köszönetnyilvánítás

A kutatás az EFOP-3.6.1-16-2016-00006 „A kutatási potenciál fejlesztése és bővítése a Neumann János Egyetemen” pályázat keretében valósult meg. A projekt a Magyar Állam és az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával, a Széchenyi 2020 program keretében valósul meg.

Irodalomjegyzék

- [1] Valuch Tibor: A magyar művelődés 1948 után. In: Magyar művelődéstörténet [Szerk: Kósa László] Osiris Kiadó, Budapest, 2001. Hivatkozott rész: 460-547. pp.
- [2] Hankiss Elemér: Közösségek válsága és hiánya. In: Hankiss Elemér: Diagnózisok. Helikon kiadó, Budapest, 2017. Hivatkozott rész: 54-79. pp.
- [3] Kovalcsik József: A kultúra csarnokai. (A közösségi művelődés színterei – utópiák, mozgalmak, társadalomszervezés; a művelődési otthonok kialakulása.) III. A társadalmi-kulturális tevékenységek színterei a felszabadulás után. Művelődéskutató Intézet, Budapest, 1986. Hivatkozott rész: 131-240. pp.]
- [4] 1995. évi LXVI. törvény a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről. [Online] http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99500066.TV [Megtekintés: 2018. december 28.]
- [5] Család. In: Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába. Második javított és bővített kiadás. [Szerk: Spéder Zsolt] Osiris Kiadó, Budapest 2006. Hivatkozott rész: 393-425. pp.
- [6] Csepeli György: Közösségek hiánya a mai Magyar társadalomban. In: Család – Érték – Nevelés [Szerk: Karikó Sándor] Szegedi Egyetemi Kiadó – Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged, 2018. 135-142. pp.
- [7] Nagy Tamás: Vélemény 2.0 – Közösségi Média Könyv. [Online] <http://mek.oszk.hu/10300/10353/10353.pdf> [Megtekintés: 2019. január 2.] 116. pp.
- [8] A szajloi Hegedüs család családtörténeti honlapja: <http://szajolihegedus.hu/content/fooldal.html> [Megtekintés: 2019. január 2.]
- [9] Fülöp Tamás: A közművelődési tevékenységformák jellegzetességei a levéltárakban. In: GRADUS 4:(2) pp. 84-90. (2017) [Online] http://gradus.kefo.hu/archive/2017-2/CikkAdatok/2017_ART_009_Fulop.php
- [10] 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről 3/a § (2017. évi LXVII. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi

- CXL. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról) [Online]: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700140.TV#bj8id168c> [Megtekintés: 2019. február 21.]
- [11] Szécsi Gábor: Érték és nevelés az információ korában. In: Család – Érték– Nevelés [Szerk: Karikó Sándor] Szegedi Egyetemi Kiadó – Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged, 2018. 73-85. pp.
- [12] Fülöp Tamás – Török Ádám: Szakmai beszámoló a Magyar Nemzeti Levéltár „Kutatói szokások felmérése 2016” kérdőívének eredményeiről. In: Levéltári Közlemények – A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára Közleményei. 87. évf. 2016. 271-296. pp.
- [13] Csath Magdolna: A kultúra, mint társadalmi tőke és versenyképességi tényező. In: Szín – Közösségi Művelődés. A Nemzeti Művelődési Intézet folyóirata 2018. július 23/3. szám 4-10. pp.